

PANORAMATR
ODAK

KASIM'25

ODAK

PANORAMATR için hazırlanan tematik kamuoyu araştırmalarını ihtiva eder. ODAK'taki bilgiler, veriler, analizler ve gorseller izin alınmaksızın kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, yayılamaz, yayınlanamaz, kopyalanamaz, değiştirilemez, kullanılamaz ve yazılı, gorsel ve dijital ortamlarda paylaşılamaz.

Burada yer alan hiçbir veri, bilgi ve yorum yatırım danışmanlığı veya tavsiyesi kapsamında değildir. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler genel anlamda bilgi vermeyi amağlamakta olup, herhangi bir yatırım aracının alım-satım önerisi ya da getiri vaadi olarak yorumlanmamalıdır.

Bu kamuoyu araştırması, PANORAMATR'nin Ekim 2025 raporu için 13-19 Ekim 2025 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmanın örnek büyüklüğü 2110'dur. Örneklem hata payı (margin of error), %95 güven düzeyinde -tasarım etkisi (design effect) de dikkate alınarak- %2,6 olarak hesaplanmıştır.

Katılımcılar, tüm illerden rassal olarak seçilmiş ve cep telefonlarına ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçlarının Türkiye evrenine genellenebilirliğini sağlamak için 18 yaş ve üstü nüfusa ilişkin TÜİK verileri (NUTS I. Düzey bölge nüfusu, yaş, cinsiyet ve eğitim) ile Yüksek Seçim Kurulu (YSK) tarafından yayınlanan 14 Mayıs 2023 Genel Seçim resmî sonuçları kullanılarak ağırlıklandırma yapılmıştır.

PANORAMATR

+90 (312) 235 66 36 | info@panoramatr.com | panoramatr.com

NEGATİF PARTİZANLIK VE SEÇMEN DUYGULARI

SIYASİ İLGI DÜZEYİ

PARTİLERE YÖNELİK TUTUMLAR

CUMHURBAŞKANI ADAYLARINA OY VERME EĞİLİMİ

OY TERCİHİNİN MOTİVASYONU

SIYASETE GÜVEN

SEÇMEN SADAKATI VE PARTİDEN UZAKLAŞMA EĞİLİMİ

SEÇMEN KARARSIZLIĞI VE AİDİYET SORUNU

DUYGUSAL KUTUPLAŞMA:

YAKIN VE UZAK LİDERLERE YÖNELİK DUYGULAR

YÖNETİCİ ÖZETİ

- Katılımcıların siyaseti takip etme düzeyi 10 üzerinden 6,3 olarak ölçülmüştür. Bu oran, seçmenlerin çoğunluğunun siyasal gündemi yakından izlediğini göstermektedir.
- Katılımcıların partilere dönük tutumlarında hiç bir partiye dönük olumlu yaklaşım 10 (10 çok olumlu - 0 çok olumsuz) üzerinden 4'ün üzerine çıkmamaktadır. CHP'ye yaklaşım 4 puan alırken AK Parti 3,6 puandadır. Diğer partilere yaklaşım 3'ün altında değerler almaktadır.
- Cumhurbaşkanı adaylarına yönelik oy verme eğilimi dengeli bir dağılım göstermektedir. Mansur Yavaş en yüksek ortalama puanı alırken, Selahattin Demirtaş en düşük düzeyde kalmaktadır.
- Katılımcıların neredeyse yarısı oyunu "desteklediği aday veya parti kazansın" diye vermektedir. Negatif motivasyon ise sınırlı bir düzeyde kalmaktadır.
- Siyaset kurumlarına güven düşük seviyededir. 10 üzerinden (0 hiç güven uyandırmıyor - 10 çok güven uyandırıyor) ortalama 3,1'lik puan, seçmenin siyasal kurumlara mesafeli bir tutum sergilediğini göstermektedir.
- Seçmenlerin partilerine bağlılık düzeyi orta seviyededir. Desteğini sürdürenler çoğunluktadır ancak duygusal mesafe artış göstermektedir.
- Seçmenlerin partilerine bağlılık düzeyi orta seviyededir. Desteğini sürdürenler çoğunlukta olmakla birlikte duygusal mesafe artış göstermektedir.
- Katılımcılar en yakın hissettikleri lidere karşı güven (4,1), gurur (4,1) ve saygı (4,4) düzeyinde pozitif duygular beslerken, en uzak liderlere yönelik güven (1,3) ve gurur (1,4) neredeyse yok denecek kadar düşüktür.

NEGATİF PARTİZANLIK VE SEÇMEN DUYGULARI

Siyasi İlgi Düzeyi

Partilere Yönelik Tutumlar

Cumhurbaşkanı Adaylarına Oy Verme Eğilimi

Oy Tercihinin Motivasyonu

Siyasete Güven

Seçmen Sadakati ve Partiden Uzaklaşma Eğilimi

Seçmen Kararsızlığı ve Aidiyet Sorunu

Duygusal Kutuplaşma: Yakın ve Uzak Liderlere Yönelik Duygular

PANORAMATR olarak her ay kamuoyunda tartışılan veya ilgi çeken bir konuyu, derinlemesine analiz ediyoruz. Ekim ayı raporunda, Özyeğin Üniversitesi Öğretim Üyesi **Prof. Dr. Evren Balta** ile birlikte, **Negatif Partizanlık** başlığını derinlikli olarak ele alıyoruz.

Bu ODAK'ta, uluslararası literatürde negatif partizanlık bağlamında ele alınan temel dinamikleri duygusal termometre, güven, aidiyet, oy motivasyonu ve lider duyguları gibi alt boyutlarla destekleyerek, Türkiye seçmeninde negatif partizanlığın düzeyini, duygusal ve davranışsal bileşenleriyle birlikte ölçmeyi amaçlıyoruz.

Böylelikle, klasik partizanlık ölçümünü tamamlayan, kutuplaşmanın negatif yönelimli yüzünü niceliksel olarak haritalamayı hedefliyoruz.

Giriş

Siyasal davranış literatüründe partizanlık, uzun süre seçmenlerin “kimlik temelli bağlılığı” olarak kavramsallaştırılmıştır. Klasik model, seçmenin bir partiye yöneliminin duygusal bir aidiyet oluşturduğunu ve bu aidiyetin zamanla bilişsel bir filtre görevi gördüğünü savunur. Bu anlayışta partizanlık, istikrarlı bir kimlik yönelimi olarak görülmüştür.

Ancak küresel olarak siyasal parti kutuplaşmasının arttığı son yıllarda partizanlığın yalnızca “kime yakın hissedildiğiyle” değil, aynı zamanda “kimden uzak durulduğu” ve “kimden rahatsız olunduğu” ile de şekillendiği görülmektedir. Bu ikinci boyut, literatürde negatif partizanlık olarak adlandırılmaktadır. Negatif partizanlık, seçmenin “kendi partisine sevgi” kadar, hatta kimi zaman ondan daha güçlü biçimde, “karşı partiye veya lidere yönelik antipati” üzerinden siyasal tercihini kurmasıdır. Bu durumda oy verme davranışı, destekleme motivasyonundan ziyade engelleme motivasyonu (“karşı taraf kazanmasın”) tarafından belirlenir. Duygusal kutuplaşmanın temel itici gücünün pozitif kimliklemeden çok, karşı tarafa yönelik öfke ve korkunun kurumsallaşması olduğu pek çok çalışmada gösterilmiştir.

Negatif partizanlık, duygusal kutuplaşma kavramıyla yakından ilişkilidir, ancak ondan ayrılır. Duygusal kutuplaşma, farklı parti seçmenleri arasındaki karşılıklı sıcaklık-soğukluk farkının artmasıyla ölçülür; negatif partizanlık ise bu duygusal asimetrinin davranışsal izdüşümüdür. Seçmen sadece karşı tarafa olumsuz duygular beslemekle kalmaz, bu duygulara dayanarak oy verme, tartışma, hatta sosyal mesafe kurma kararlarını biçimlendirir. Dolayısıyla duygusal kutuplaşma bir ortam, negatif partizanlık ise o ortamda işleyen davranışsal mekanizmadır.

Bu yönüyle negatif partizanlık, sadece bireysel bir duygu hali değil, kimliksel aidiyetin tersinden kurulma biçimidir: seçmen, kim olduğunu değil, kim olmadığını belirleyerek siyasal kimliğini inşa eder. Bu, “karşı grup” karşısında “kendi grubunun” konsolidasyonudur. Ancak bu konsolidasyonun maliyeti yüksektir: karşı gruba yönelik öfke, korku ve küçümseme duyguları, toplumsal güveni ve demokratik temsil mekanizmalarını zayıflatır.

Negatif partizanlık yalnızca kararlı seçmenlerin tepkisel duygularını değil, kararsız seçmenlerin yönelimlerini de biçimlendirir. Klasik modellerde kararsızlar genellikle siyasete ilgisiz, zayıf kimlikleşmiş veya apolitik bir grup olarak tanımlanır. Oysa çağdaş araştırmalar, kararsızların çoğu zaman “pozitif aidiyetini yitirmiş ama negatif tepkisini koruyan” seçmenler olduğunu göstermektedir. Bu seçmenler, hangi partiye oy vereceğinden emin olmasa da, kime oy vermeyeceği konusunda daha nettir. Bu durum, seçim sonuçlarını belirleyecek dengeyi yaratır: kararsız seçmen, tercihini sevdiği bir seçenekten çok, kaçındığı bir tehdide göre yapar.

Negatif partizanlık bu nedenle seçimlerin duygusal zeminini belirler. Pozitif duygular (güven, umut, sempati) seçmeni motive etmekte yavaş ilerlerken, negatif duygular (öfke, korku, tedirginlik) çok daha hızlı yayılır ve karar alma sürecini hızlandırır. Seçmen davranışında “riskten kaçınma” refleksi, özellikle kararsızlar arasında, “en az zararlı olanı seçme” mantığını doğurur. Böylece seçim dönemleri, rasyonel değerlendirmelerden çok, tehdit algısının ve korku dengesinin yarıştığı bir duygusal mücadeleye dönüşür.

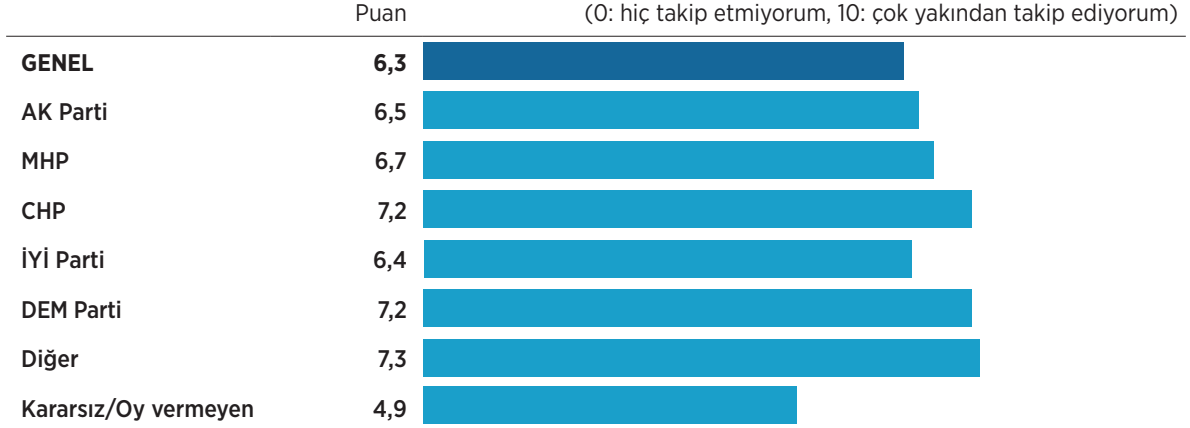
Türkiye bağlamında bu dinamik, kutuplaşmanın hem kimliksel hem de duygusal biçimde derinleşmesiyle özgün bir görünüm kazanmıştır. 2000’ler sonrasında partiler arası ayrışma, yalnızca ideolojik farklılıklardan değil, karşıt lidere yönelik güçlü duygusal tepkilerden de beslenmiştir. “Korku”, “öfke” ve “tehdit algısı” gibi negatif duygular, siyasal kampanyaların merkezine yerleşmiş; seçmen mobilizasyonu, “bizimkiler kazansın” isteğinden çok “onlar kaybetsin” kaygısına dönüşmüştür. Bu dönüşüm, medya söylemi, dijital kutuplaşma ve lider merkezli siyaset biçimleri tarafından da pekiştirilmiştir.

Bu çerçeveden düşünüldüğünde bu araştırmanın amacı, Türkiye seçmeninde negatif partizanlığın düzeyini, duygusal ve davranışsal bileşenleriyle birlikte ölçmektir. Çalışma uluslararası literatürdeki standart yapılar temel alınarak; duygusal termometre, güven, aidiyet, oy motivasyonu ve lider duyguları gibi alt boyutlarla uyarlanmıştır. Böylelikle, klasik partizanlık ölçümünü tamamlayan, kutuplaşmanın negatif yönelimli yüzünü niceliksel olarak haritalamak hedeflenmektedir.

Siyasi İlgı Düzeyi

Katılımcıların siyaseti takip etme düzeyi 10 üzerinden 6,3 olarak ölçülmüştür. Bu oran, seçmenlerin çoğunluğunun siyasal gündemi yakından izlediğini göstermektedir.

“Son zamanlarda siyaseti ne kadar takip ediyorsunuz?”

Katılımcıların siyaseti takip etme düzeyi 10 üzerinden ortalama 6,3 olarak ölçülmüştür. Bu sonuç, seçmenlerin siyasi gelişmelere ortanın üzerinde bir ilgi gösterdiğini ortaya koymaktadır.

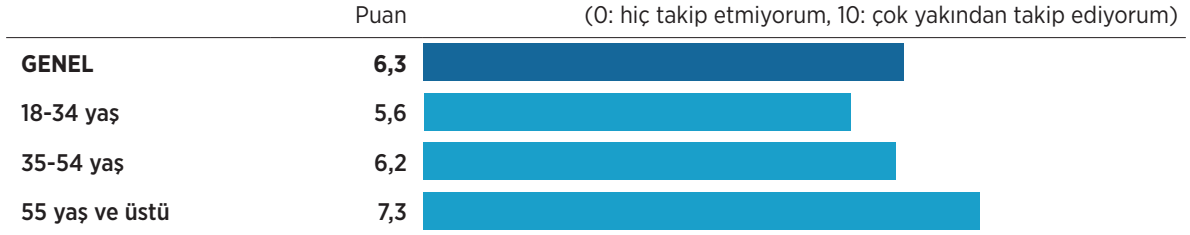
Veri, seçmenin siyasete tamamen uzak olmadığını, aksine gündemi yakından ve düzenli bir biçimde takip ettiğini göstermektedir. Ortalama düzeyin üzerinde seyreden bu oran, toplumun siyasal süreçlere karşı genel bir farkındalık ve duyarlılık içinde olduğunu, siyasal gelişmelerin kamuoyunda hâlâ önemli bir ilgi alanı oluşturduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, seçmenlerin siyasete yönelik ilgisi belirgin biçimde yüksek seviyededir. Bu durum, Türkiye’de siyasi tartışmaların ve gelişmelerin seçmen gündeminde önemli bir yer tutmaya devam ettiğini göstermektedir.

Katılımcıların parti aidiyetlerine göre siyasi ilgileri tüm partilerde orta değer olan 5’in üzerindedir. Gündemde sıkça tartışılan partileri destekleyen seçmenlerde siyasal ilgi belirgin biçimde yüksektir; kararsız seçmenlerde ise bu ilgi düzeyi daha düşük seviyededir.

Siyaseti en yüksek düzeyde takip eden seçmen grupları gündem yoğunluğu ile paralel bir şekilde CHP (7,2) ve DEM Parti (7,2) seçmenleri olurken, en düşük ortalama kararsız ya da oy vermeyeceğini belirten seçmenlerde (4,9) görülmektedir. Kararsız katılımcıların hem herhangi bir siyasi parti ile kesin bir bağ kurmamış olmaları bu veriyi açıklayan bir dinamiktir.

AK Partili katılımcılarda siyasi ilgiye verilen puan 6,5, MHP’lilerde 6,7, İYİ Partililerde 6,4, diğer partilere oy vereceğini ifade edenlerde 7,3’tür.

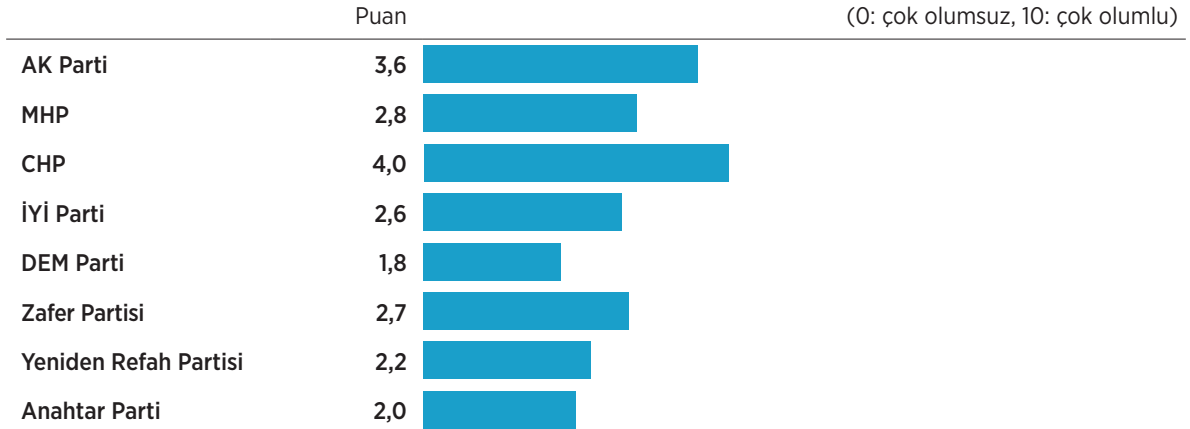
Siyasete ilgi yaş yükseldikçe artış göstermektedir ve en yüksek ilgi ileri yaş grubundadır.

18-34 yaş grubu 5,6 ile ortalamanın altında kalırken, 55 yaş ve üzeri seçmenlerde ilginin en yüksek düzeye çıktığı (7,3) görülmektedir. Bu sonuç, genç seçmenin siyasal gündeme daha mesafeli durduğuna, yaş ilerledikçe gündemi takip etme refleksinin güçlendiğine işaret etmektedir.

Partilere Yönelik Tutumlar

Katılımcıların partilere dönük tutumlarında hiç bir partiye olumlu yaklaşım 10 (10 çok olumlu - 0 çok olumsuz) üzerinden 4'ün üzerine çıkmamaktadır. CHP'ye yaklaşım 4 puan alırken AK Parti 3,6 puandadır. Diğer partilere yaklaşım 3'ün altında değerler almaktadır.

"Aşağıdaki siyasi partiler hakkında genel olarak ne kadar olumlu ya da olumsuz hissediyorsunuz?"

Seçmenlerde partilere dair olumlu yaklaşım düşük seviyededir; hiçbir parti 10 üzerinden orta nokta ve dolayısıyla pozitif eşik kabul edilen 5 puanı aşmamaktadır. Partilerin aldıkları değer kendilerine oy verenler kadar diğer parti seçmenlerinin tutumlarının ortalaması ile oluştuğu unutulmamalıdır.

Seçmenlerin siyasi partilere yönelik ortalama algısı olumsuz tarafta konumlanmaktadır. En yüksek puanı alan CHP (4,0) ve AK Parti (3,6) dahi pozitif skalanın altında kalırken, DEM Parti (1,8) ve Anahtar Parti (2,0) en düşük ortalamalara sahiptir.

(0: çok olumsuz, 10: çok olumlu)	AK Parti	MHP	CHP	İYİ Parti	DEM Parti	ZP	YRP	Anahtar Parti	Diğer	Kararsız/Oy vermeyecek
AK Parti	8,1	6,7	1,0	2,0	1,8	1,0	3,1	1,4	2,8	2,9
MHP	5,7	9,1	0,8	1,7	2,3	0,6	2,7	1,4	1,6	2,2
CHP	2,0	2,3	7,4	5,4	4,6	3,7	2,7	2,1	1,4	3,0
İYİ Parti	1,6	1,8	3,7	7,5	1,0	3,8	2,6	1,9	1,2	2,1
DEM Parti	1,3	0,7	1,7	2,2	8,1	0,5	1,5	0,7	0,8	1,8
Zafer Partisi	1,3	1,7	3,8	5,5	0,6	8,1	2,4	3,7	1,6	2,1
Yeniden Refah Partisi	2,3	2,3	2,0	3,7	1,7	2,0	8,0	2,1	2,0	2,0
Anahtar Parti	1,3	2,1	1,9	3,0	0,8	3,0	2,3	8,8	1,8	1,7

Seçmenler kendi partilerine yüksek, diğer partilere ise belirgin şekilde düşük puan vermektedir; partizan kutuplaşma çok net bir biçimde görünür durumdadır. İktidar ya da muhalefet kamplarındaki bu kutuplaşma partilerin genel ortalamasını da aşağı çekmektedir.

Katılımcılar, kendi partilerine yüksek skorlar verirken rakip partilere yönelik algı sert biçimde negatiftir. Özellikle CHP, DEM Parti ve Zafer Partisi seçmenlerinde karşıt partilere verilen puanların ortalamasının çok altında kümelenmesi, bloklar arası psikolojik mesafenin derinleştiğini göstermektedir. En keskin ayrışmalar AK Parti-CHP, MHP-DEM Parti ve Zafer Partisi-DEM Parti eksenlerinde ortaya çıkmaktadır. Kararsızlar ise tüm partilere düşük puan vererek siyasal sisteme genel güvensizliği yansıtmaktadır.

(0: çok olumsuz, 10: çok olumlu)	Atatürkçü	Demokrat	İslamcı	Liberal	Milliyetçi	Muhafazakâr	Sosyal demokrat	Sosyalist	Ülkücü	Diğer
AK Parti	1,8	2,7	5,9	2,8	4,6	5,6	2,1	2,4	5,7	3,7
MHP	1,2	1,8	4,2	2,4	3,7	4,2	1,9	2,5	6,2	2,6
CHP	5,5	5,4	1,9	5,0	3,2	3,0	5,7	5,0	2,0	2,7
İYİ Parti	3,2	2,8	1,8	2,4	2,5	1,9	3,2	2,0	2,6	2,3
DEM Parti	1,2	4,3	1,0	2,2	1,1	2,0	3,0	4,8	0,8	1,2
Zafer Partisi	4,0	1,8	1,1	2,9	2,6	1,7	3,1	1,9	2,4	2,5
Yeniden Refah Partisi	1,7	2,2	2,3	2,6	2,3	2,8	2,6	2,2	2,2	3,5
Anahtar Parti	2,0	1,3	1,6	1,6	2,5	1,9	1,7	1,1	3,2	2,6

Siyasal kimlik, parti algısında belirleyici bir ayrıçtır; her kimlik kendi siyasi yakınlığını güçlendirirken karşıt kimliklere ait partileri net biçimde dışlamaktadır.

Atatürkçü, sosyal demokrat ve milliyetçi kimliklerde CHP'ye yönelik algı belirgin şekilde yüksek seyrederken, muhafazakâr ve İslamcı kimliklerde AK Parti lehine güçlü bir pozitif ayrışma görülmektedir. İlk kimlik grubu AK Parti'ye düşük puanlar verirken ikinci kimlik grubu için aynı tutum CHP açısından gözlenmektedir. DEM Parti'ye yönelik negatif algı çoğu kimlik grubunda güçlü biçimde devam ederken, kimlik temelli siyasal konumlanmanın parti tutumlarında belirleyici ana eksen olduğu açık biçimde gözlemlenmektedir.

Cumhurbaşkanı Adaylarına Oy Verme Eğilimi

Cumhurbaşkanı adaylarına yönelik oy verme eğilimi dengeli bir dağılım göstermektedir. Mansur Yavaş en yüksek ortalama puanı alırken, Selahattin Demirtaş en düşük düzeyde kalmaktadır.

"Aşağıdaki adalara cumhurbaşkanlığı seçiminde oy verme olasılığınızı belirtir misiniz?"

	Puan	(1: kesinlikle oy vermem, 5: kesinlikle oy veririm)
Mansur Yavaş	3,0	
Ekrem İmamoğlu	2,7	
Recep Tayyip Erdoğan	2,5	
Selahattin Demirtaş	1,8	

Katılımcıların oy verme eğilimleri arasında belirgin bir fark bulunmamaktadır; eğilimler genel olarak orta seviyelerde yoğunlaşmaktadır. Hiçbir aday net bir şekilde diğerlerinden ayrışmamakta sadece Selahattin Demirtaş 1,8 ile diğer adaylarda düşük bir puan almaktadır.

Genel tabloda Mansur Yavaş 3,0 ortalama ile seçmen nezdinde en yüksek oy verme eğilimini toplarken, onu 2,7 ile Ekrem İmamoğlu izlemektedir. Recep Tayyip Erdoğan'a yönelik eğilim 2,5 seviyesindeyken, Selahattin Demirtaş 1,8 ile en düşük ortalama konumlanmaktadır.

(1: kesinlikle oy vermem, 5: kesinlikle oy veririm)	AK Parti	MHP	CHP	İYİ Parti	DEM Parti	Diğer	Kararsız/Oy vermeyecek
Mansur Yavaş	1,6	2,0	4,5	4,5	2,1	3,4	2,9
Ekrem İmamoğlu	1,3	1,3	4,6	3,8	3,7	2,3	2,2
Recep Tayyip Erdoğan	4,8	4,5	1,1	1,4	1,6	1,6	2,1
Selahattin Demirtaş	1,3	1,0	2,0	1,8	4,9	1,2	1,7

Parti seçmenleri kendi bloklarının adaylarına yüksek, karşı blok adaylarına ise son derece düşük oy verme eğilimi göstermektedir; siyasal kutuplaşma bu alanda açık biçimde güçlenmiş durumdadır.

AK Parti (4,8) ve MHP (4,5) seçmenleri, en yüksek desteği Recep Tayyip Erdoğan'a vermektedir. Bu durum, Erdoğan'ın kendi ittifak tabanı içinde güçlü bir desteğe sahip olduğunu, ancak diğer parti seçmenlerinde (1-2 aralığında) çok sınırlı bir çekim gücü bulunduğunu ortaya koymaktadır.

CHP seçmenleri açısından en güçlü aday Ekrem İmamoğlu (4,6) olurken, onu Mansur Yavaş (4,5) takip etmektedir. Bu iki aday, özellikle muhalefet blokunda yüksek destek görmektedir. İmamoğlu'nun, CHP'nin yanı sıra İYİ Parti (3,8) ve DEM Parti (3,7) seçmenleri arasında da nispeten yüksek oy verme eğilimine sahip olması, onun muhalefet içi köprü kurma potansiyeline işaret etmektedir. Ancak MHP ve AK Parti seçmenlerinden düşük puanlar (1,3) alması, sağ-milliyetçi seçmen tabanına ulaşmakta zorlandığını göstermektedir.

Mansur Yavaş ise hem CHP (4,5) hem de İYİ Parti (4,5) seçmenleri nezdinde yüksek bir desteğe sahiptir. Bunun yanında MHP (2,0), "Diğer" (3,4) ve Kararsızlar (2,9) gruplarında da görece yüksek puanlar alarak, blok dışı seçmene en fazla hitap eden aday konumundadır. Bu durum, Yavaş'ın sağ ve merkez seçmenle temas kurabilen bir profil çizdiğini göstermektedir.

Selahattin Demirtaş'ın desteği ise belirgin biçimde kendi partisiyle sınırlıdır. DEM Parti seçmeninde (4,9) çok güçlü bir destek gören Demirtaş, diğer tüm seçmen gruplarında düşük puanlar (1-2 aralığında) almıştır. Bu tablo, Demirtaş'ın tabanı dışında sınırlı bir seçmen desteğine sahip olduğunu göstermektedir.

Genel olarak tablo, seçmenlerin aday tercihinde parti kimliğine dayalı güçlü bir yönelim sergilediklerini ve bloklar arası geçişlerin sınırlı olduğunu göstermektedir.

Kararsız seçmenlerde hiçbir aday 3 puanı aşamamış, bu durum kararsız blokta güçlü bir yönelimin henüz oluşmadığını ortaya koymuştur. Bu grubun hiçbir adaya güçlü bir yönelimi bulunmamasıyla birlikte, Mansur Yavaş (2,9) ve Ekrem İmamoğlu (2,2) bu seçmen grubunda görece daha yüksek puan alan adaylardır. Recep Tayyip Erdoğan 2,1 alırken ve Selahattin Demirtaş (1,7) ise bu seçmen grubunda daha düşük ortalamaya sahiptir.

Oy Tercihinin Motivasyonu

Katılımcıların neredeyse yarısı oyunu "desteklediği aday veya parti kazansın" diye vermektedir. Negatif motivasyon ise sınırlı bir düzeyde kalmaktadır.

"Aşağıdaki ifadelerden hangisi oy tercihinizi en iyi açıklar?"

	%
Desteklediğim aday/parti kazansın diye	45,7
Her ikisi de	31,8
Karşı olduğum aday/parti kazanmasın diye	8,5
Başka bir nedenle	10,3
Cevaplamak istemiyorum	3,7

Seçmenin oy verme davranışında birincil motivasyon, “desteklediği aday veya partinin kazanması” yönündedir; negatif motivasyonun payı ise daha düşüktür.

Araştırma sonuçlarına göre seçmenlerin yüzde 46’sı oyunu birincil olarak “kazanmasını istediği aday/parti için” verirken, yüzde 9’u karşı olduğu partinin kaybetmesi için oy verdiğini ifade etmektedir. Yüzde 32’lik önemli bir kesim ise her iki motivasyonun birlikte etkili olduğunu söylemektedir. Bu tablo, seçmen davranışının temelinde pozitif yönelimlerin ağır bastığını, negatif partizanlığın ise sınırlı fakat göz ardı edilemeyecek bir düzeyde varlığını sürdürdüğünü göstermektedir.

	AK Parti	MHP	CHP	İYİ Parti	DEM Parti	Diğer	Kararsız/Oy vermeyecek
Desteklediğim aday/parti kazansın diye	58,8	69,5	43,1	24,9	48,9	37,4	37,3
Her ikisi de	25,9	11,4	34,9	46,3	37,6	42,0	30,3
Karşı olduğum aday/parti kazanmasın diye	3,9	0,0	15,0	24,3	5,2	8,7	7,3
Başka bir nedenle	9,7	12,4	6,1	2,7	7,6	7,3	17,6
Cevaplamak istemiyorum	1,7	6,8	1,0	1,7	0,6	4,6	7,4

Partiler arasında oy verme motivasyonları belirgin biçimde ayrılmakta; bazı seçmen grupları pozitif motivasyonla oy kullanırken, bazıları için negatif motivasyon daha görünürdür.

AK Parti ve MHP seçmenlerinde “desteklediğim parti/aday kazansın diye oy veririm” motivasyonu baskınken (sırasıyla % 59 ve 70), CHP seçmeninde bu oran yüzde 43’e inmektedir. CHP ve İYİ Parti seçmenlerinde “her ikisi de etkiler” yanıtının yüksekliği (% 35 ve 46), muhalif blokta motivasyonun daha karmaşık ve çoklu faktörlere bağlı olduğunu göstermektedir. Kararsız seçmenlerde ise motivasyon net değildir ve dağılım parçalı bir görünüm sergilemektedir; bu durum, kararsızların oy davranışında koşullara göre değişebilecek bir yönelimin daha güçlü olabileceğine işaret etmektedir.

	Recep Tayyip Erdoğan	Kemal Kılıçdaroğlu
Desteklediğim aday/parti kazansın diye	56,2	41,5
Her ikisi de	23,1	37,6
Karşı olduğum aday/parti kazanmasın diye	5,5	10,9
Başka bir nedenle	11,7	7,7
Cevaplamak istemiyorum	3,5	2,2

2023 seçiminde Erdoğan seçmeninde pozitif motivasyon, Kılıçdaroğlu seçmeninde ise daha parçalı bir motivasyon dağılımı öne çıkmaktadır.

Erdoğan'a oy verenlerin yüzde 56'sı tercihini "kazanmasını istediği için" yaptığını söylerken, Kılıçdaroğlu seçmeninde bu oran yüzde 42'dir. Öte yandan "karşı taraf kaybetsin diye oy veririm" motivasyonu Kılıçdaroğlu seçmeninde (% 11) Erdoğan seçmenine (% 6) kıyasla daha yüksektir. Bu karşılaştırma, 2023 seçiminde iktidar seçmeninin motivasyonunun daha pozitif, muhalefet seçmeninin ise daha reaktif bir zeminde şekillendiğini göstermektedir.

Siyasete Güven

Siyaset kurumlarına güven düşük seviyededir. 10 üzerinden (0 hiç güven uyandırmıyor - 10 çok güven uyandırıyor) ortalama 3,1'lik puan, seçmenin siyasal kurumlara mesafeli bir tutum sergilediğini göstermektedir.

"Siyaset kurumları sizde ne kadar güven uyandırıyor?"

	Puan	(0: hiç güven uyandırmıyor, 10: çok güven uyandırıyor)
GENEL	3,1	
AK Parti	5,2	
MHP	5,3	
CHP	2,4	
İYİ Parti	1,3	
DEM Parti	2,6	
Diğer	2,1	
Kararsız/Oy vermeyen	2,0	

Toplumun siyaset kurumlarına güveni 10 üzerinden 3,1 ile düşük seviyededir.

Katılımcıların siyasete güveninin 3,1 puan olması, seçmenin siyasete güven ilişkisinin kopuk ve zayıf olduğunu göstermektedir. Bu tablo, siyasal kurumların geniş toplum kesimlerinde güven üretmekte zorlandığını ve siyasal katılımı motive edecek bağın zayıfladığını ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, seçmen davranışı Türkiye'de hem yüksek politik farkındalık hem de düşük kurumsal güven üzerine kurulu görünmektedir. Bu durum, demokratik katılımın sürdürülebilirliği açısından çift yönlü bir etki yaratmaktadır; bir yandan siyasal farkındalığı canlı tutarken, diğer yandan sisteme olan inancı zayıflatarak temsil krizini derinleştirmektedir.

Siyasete güven en yüksek iktidar bloku seçmenlerinde, en düşük ise muhalefet ve kararsız seçmenlerde ölçülmektedir. Bu dağılım, güven duygusunun siyasal pozisyonlanma ve iktidara sahip olma ile doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir.

AK Parti (5,2) ve MHP (5,3) seçmenlerinde güven ortalamasının üzerinde seyrederken, CHP (2,4) ve İYİ Parti (1,3) seçmenlerinde güven düzeyi oldukça düşüktür. Kararsız seçmenlerde güven puanının (2,0)

düşük çıkması ise, mevcut siyasal düzenin dışına taşan bir güvensizlik duygusunun en çok bu grupta biriktiğine işaret etmektedir. AK Parti ve MHP'deki güven düzeyinin yüksekliği de uzun süredir devam eden bir iktidar yapısına rağmen orta değerler çok az üzerindedir. Bu da iktidar seçmeninde dahi siyaset kurumlarına güvenin sınırlı olduğunu göstermektedir.

Seçmen Sadakati ve Partiden Uzaklaşma Eğilimi

Seçmenlerin partilerine bağlılık düzeyi orta seviyededir. Desteğini sürdürenler çoğunluktadır ancak duygusal mesafe artış göstermektedir.

“Oy verdiğiniz siyasi parti ile ilgili kanaatinizi ifade edebilir misiniz?”

	Puan	(1: hiç katılmıyorum, 5: tamamen katılıyorum)
Hâlâ aynı şekilde destekliyorum	3,6	
Seçim dönemleri dışında bağ hissetmiyorum	2,8	
Desteklediğim partiden zamanla uzaklaştım	2,6	
Değiştirsem bu ihanete girer gibi hissedirim	2,1	

Seçmenlerin partilerine bağlılığı orta seviyededir; tam sadakat ile tam kopuş arasında kararsız ve duygusal olarak dalgalanan bir tablo görülmektedir. Ortalama puanlara bakıldığında seçmenler kendilerini ne tam bağlı ne de tamamen uzaklaşmış olarak tanımlamaktadır.

Son seçimde oy verdiği partiye desteğin sürdürülmesi 3,6 ile en yüksek değeri alırken, partiden zamanla uzaklaşma (2,6) ve partiyle bağ hissetmeme (2,8) daha zayıf düzeydedir. “Parti değiştirsem ihanet olur” duygusunun 2,1 ile en düşük düzeyde kalması, seçmenin uzun vadeli parti aidiyetini güçlü bir kimlik olarak görmediğini ortaya koymaktadır.

(1: hiç katılmıyorum, 5: tamamen katılıyorum)	AK Parti	MHP	CHP	İYİ Parti	DEM Parti	Diğer	Kararsız/Oy vermeyecek
Hâlâ aynı şekilde destekliyorum	4,4	4,8	4,1	3,9	3,9	3,1	2,3
Seçim dönemleri dışında bağ hissetmiyorum	2,5	1,8	2,4	3,3	3,0	2,9	3,4
Desteklediğim partiden zamanla uzaklaştım	2,1	1,3	2,1	2,1	2,5	3,2	3,4
Değiştirsem bu ihanete girer gibi hissedirim	2,2	2,6	2,2	2,7	2,3	1,7	1,8

AK Parti (4,4) ve MHP (4,8) seçmenleri son seçimde oy verdikleri partiyi destekleme konusunda en kararlı gruplardır. Buna karşılık, kararsız seçmenlerde bu puanın 2,3'e kadar düşmesi, kopuş eğiliminin en çok bu grupta biriktiğini göstermektedir. "Parti değiştirsem ihanet olur" ifadesine verilen düşük puanların tüm partilerde sınırlı kalması, seçmenlerin genel olarak esnek bir oy davranışına açık olduğunu göstermektedir.

Seçmen Kararsızlığı ve Aidiyet Sorunu

Seçmenlerin partilerine bağlılık düzeyi orta seviyededir. Desteğini sürdürenler çoğunlukta olmakla birlikte duygusal mesafe artış göstermektedir.

"Oy verme eğiliminizle ilgili kanaatinizi ifade edebilir misiniz?"

(1: hiç katılmıyorum, 5: tamamen katılıyorum)

Puan

	Puan
Siyasi partilere olan güvenim zamanla azaldı	3,80
Daha çok "Kime oy vermeyeceğim" üzerinden düşünüyorum	3,04
Hiçbir partinin beni temsil etmediğini düşünüyorum	2,85
Kararımı genelde son dakikada veririm	1,74
Oy tercihim sık sık değişir	1,46

Seçmen davranışında kararsızlık ve aidiyet sorunu belirgin bir biçimde görünür durumdadır; seçmenin önemli bir bölümü kendisini partilerle duygusal veya ideolojik olarak tam bağlı hissetmemektedir. Kararsızlık eğiliminin yüksekliği, politik tercihlerde istikrarlı bir yönelimin herkes için geçerli olmadığını göstermektedir.

Genel ortalamalara bakıldığında, "hiçbir partinin beni temsil etmediğini düşünüyorum" ifadesi 2,9, "oy verirken aslında daha çok 'kime oy vermeyeceğim' üzerinden düşünüyorum" 3,0, "siyasi partilere olan güvenim azaldı" 3,8 seviyesindedir. Buna karşılık seçmenin "kararımı son dakikada veririm" (1,7) ve "oy tercihim sık sık değişir" (1,5) ifadelerine düşük düzeyde katılması, kararsızlığın günlük dalgalanmadan çok aidiyet ve temsil eksikliği kaynaklı yapısal bir sorun olduğunu göstermektedir.

(1: hiç katılmıyorum, 5: tamamen katılıyorum)	AK Parti	MHP	CHP	İYİ Parti	DEM Parti	Diğer	Kararsız/Oy vermeyecek
Siyasi partilere olan güvenim zamanla azaldı	2,9	2,4	3,8	4,5	3,8	4,5	4,2
Daha çok "Kime oy vermeyeceğim" üzerinden düşünüyorum	2,7	2,5	3,0	2,9	2,7	3,0	3,4
Hiçbir partinin beni temsil etmediğini düşünüyorum	2,2	1,6	2,5	4,2	3,1	2,4	3,8
Kararımı genelde son dakikada veririm	1,6	1,0	1,3	1,9	1,8	1,5	2,1
Oy tercihim sık sık değişir	1,2	1,1	1,3	2,2	1,3	1,5	1,7

Kararsızlık ve aidiyet sorunu en yüksek düzeyde beklendiği gibi kararsız seçmenlerde görülmekte, en düşük düzey ise AK Parti ve MHP seçmenlerinde ortaya çıkmaktadır. Bu tablo, kimliği güçlü partilerde seçmen-örgüt bağı nispeten korunurken, kimliksiz veya yön arayışındaki seçmenlerde çözülmenin büyüdüğünü göstermektedir.

“Hiçbir parti beni temsil etmiyor” ifadesine en yüksek katılım kararsız seçmenlerde (3,8), en düşük ise MHP ve AK Parti seçmenlerinde (1,6–2,2) görülmektedir. CHP’li katılımcılarda siyasi partilere güvenin azalması 3,8 ile yüksek düzeyde iken “Oy verirken aslında daha çok “kime oy vermeyeceğim” üzerinden düşünüyorum.” kanaati 3 puan ile ortalamanın üzerinde paylaşılmaktadır. “Oyumu daha çok ‘kime vermeyeceğim’ üzerinden belirlerim” ifadesi İYİ Parti (3,8), “partilere güvenim azaldı” ifadesi ise kararsız (4,2) ve İYİ Parti (4,5) seçmenlerinde en yüksek seviyededir.

DEM Parti seçmeni ise farklı bir tablo sergilemektedir. Bu seçmen grubunda “hiçbir parti beni temsil etmiyor” ifadesi görece yüksek bir puan almışken (3,1), “oy tercihim sık sık değişir” (1,3) ifadesi ise oldukça düşük puan almıştır; bu da bu tabanın kurumsal sisteme mesafeli ama kendi partisine duygusal olarak sadık bir yapıya sahip olduğunu gösterir. Bu nedenle DEM Parti seçmeninde kırılma değil, sisteme yönelik eleştirel, kendi partisine yönelik tutarlı bir aidiyet biçimi gözlenmektedir.

Bu veriler aynı zamanda kararsız seçmenin klasik biçimde “fikrini sık sık değiştiren” ya da “kararını son anda veren” seçmen davranışıyla açıklanamayacağını göstermektedir. “Hiçbir parti beni temsil etmiyor” (kararsızlarda 3,8) ve “partilere olan güvenim zamanla azaldı” (4,2) ifadeleri, siyasete duyulan ilgisizliği değil, temsil kalitesine dair derin bir memnuniyetsizliği yansıtmaktadır. Aynı seçmenler “oy verirken daha çok kime oy vermeyeceğim üzerinden düşünüyorum” (3,4) diyerek, siyasal tercihini artık pozitif bir aidiyetten çok negatif bir filtreyle kurduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşılık “kararımı genelde son dakikada veririm” (2,1) ve “oy tercihim sık sık değişir” (1,7) ifadelerinin düşük ortalamaları, kararsızlığın zamanlama değil motivasyon sorunu olduğunu göstermektedir: bu seçmen kitlesi geç karar veren değil, erken dönemde “kime oy vermeyeceğini” belirleyip orada sabitlenen bir gruptur.

Son olarak “kararımı son dakikada veririm” ve “oy tercihim sık sık değişir” ifadelerinin tüm gruplarda düşük seyretmesi, siyasal temsil probleminin bütün gruplarda derin olduğunu göstermektedir.

Veriler, seçmen davranışının artık “ikna edilen” ya da “kararını geç veren” seçmen tipiyle değil, kurumsal güvenin azaldığı ama duygusal sabitliğin korunduğu bir yapıyla açıklanabileceğini gösteriyor. Tüm partilerde “partilere olan güvenim azaldı” ifadesi yüksek (3,8–4,5 arası), yani sistem düzeyinde bir güven bunalımı var. Buna rağmen “kararımı son dakikada veririm” (1–2 arası) ve “oy tercihim sık sık değişir” (1,1–2,2) ortalamaları düşük seyretmektedir. Yani seçmen erken karar vermekte ve nadiren değiştirmektedir. Bu çelişki, aslında siyasal davranışın geleceği inşa etmekten çok, mevcut kimliğini, aidiyetini ve tarafını koruma içgüdüleriyle hareket ettiğini göstermektedir. Dolayısıyla hem iktidar hem muhalefet bloklarında duygusal sabitlik – kurumsal güvensizlik ikiliği gözleniyor: seçmenler partilere inanmıyor ama “karşı tarafa geçmeyi” tehlikeli veya anlamsız buluyor.

Duygusal Kutuplaşma: Yakın ve Uzak Liderlere Yönelik Duygular

Katılımcılar en yakın hissettikleri lidere karşı güven (4,1), gurur (4,1) ve saygı (4,4) düzeyinde pozitif duygular beslerken, en uzak liderlere yönelik güven (1,3) ve gurur (1,4) neredeyse yok denecek kadar düşüktür.

“En yakın lidere dair duygu”

	Puan	(1: hiç hissetmem, 5: çok yoğun hissedirim)
Saygı	4,4	
Güven	4,1	
Gurur	4,1	
Öfke	2,1	
Korku	1,6	

Seçmen en yakın hissettiği lidere karşı güven, gurur ve saygı temelli güçlü ve pozitif duygular beslemektedir. Siyasal kurumlara güven düzeyi çok düşük iken yakın hissedilen liderler özelindeki güven seviyesi Türkiye’de siyasetin kurumlar değil kişiler üzerinden şekillendiğini net bir şekilde göstermektedir.

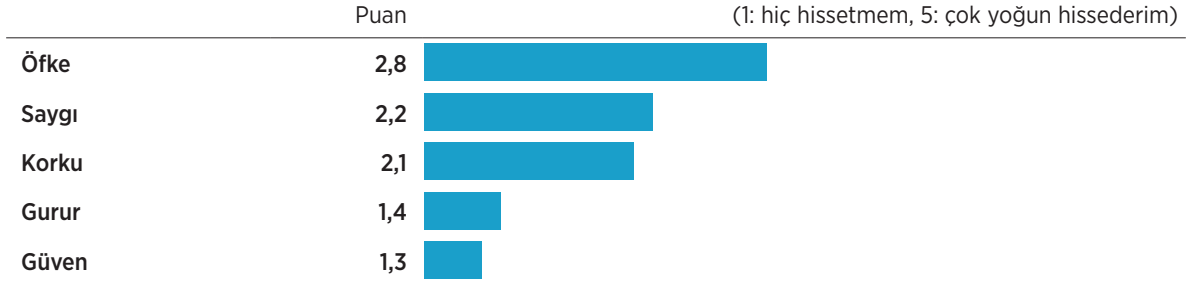
En yakın lidere yönelik duygularda güven (4,1), gurur (4,1) ve saygı (4,4) yüksek seviyededir; buna karşılık öfke (2,1) ve korku (1,6) düşüktür. Bu tablo, seçmenin kendisini yakın gördüğü liderle kurduğu ilişkinin hem rasyonelden hem duygusal bağlılığa dayandığını ve pozitif hislerle güçlendiğini göstermektedir.

(1: hiç hissetmem, 5: çok yoğun hissedirim)	AK Parti	MHP	CHP	İYİ Parti	DEM Parti	Diğer	Kararsız/Oy vermeyecek
Saygı	4,7	4,9	4,5	4,6	4,3	4,3	4,0
Güven	4,4	4,9	4,4	4,3	4,4	4,4	3,1
Gurur	4,6	4,7	4,4	4,3	3,8	4,3	3,2
Öfke	1,6	1,9	2,2	3,7	1,8	2,3	2,4
Korku	1,4	1,3	1,6	3,2	1,4	1,4	1,7

Tüm seçmen gruplarında en yakın lidere yönelik duygu seti belirgin şekilde pozitifdir; özellikle güven ve gurur duyguları partiler arasında ortalamaların üzerinde seyretmektedir. Her parti seçmeni kendisine yakın bulduğu lideri aynı duygu okuması ile tanımlamaktadır.

AK Parti, MHP, CHP, İYİ Parti ve DEM Parti seçmenlerinde güven–gurur–saygı üçlüsü 4,0 ve üzeri seviyede seyredirken, öfke ve korku 2,0'nin altında veya sınırlı düzeydedir. Bu durum, her parti seçmeninin “kendi lideri söz konusu olduğunda” duygusal aidiyeti yüksek bir refleks ürettiğini ortaya koymaktadır.

“En uzak lidere dair duygu”

Seçmenin en uzak hissettiği lidere karşı duygu profili sert biçimde negatifleşmekte, öfke daha baskın bir hale gelmektedir.

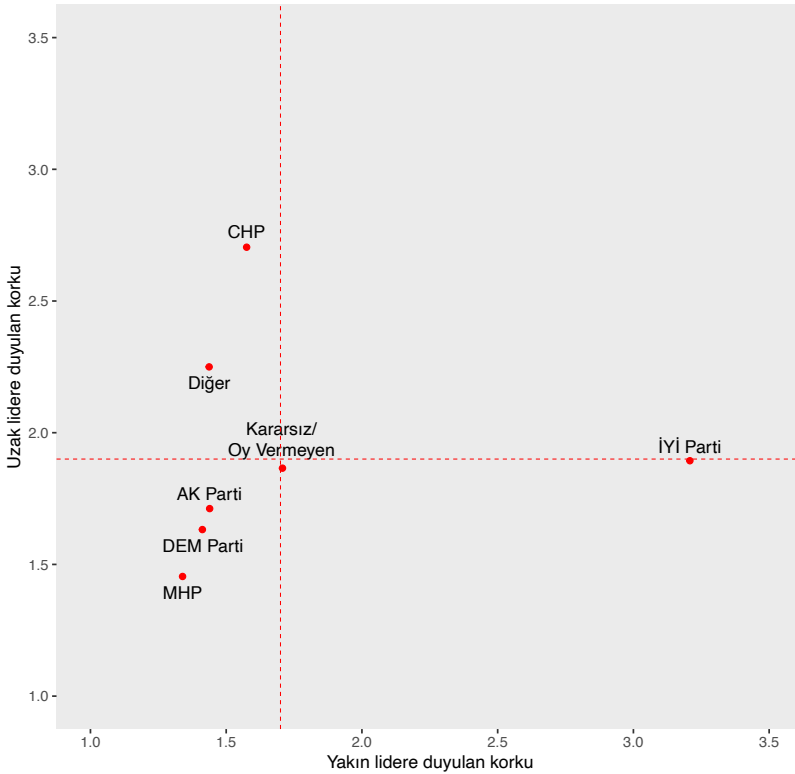
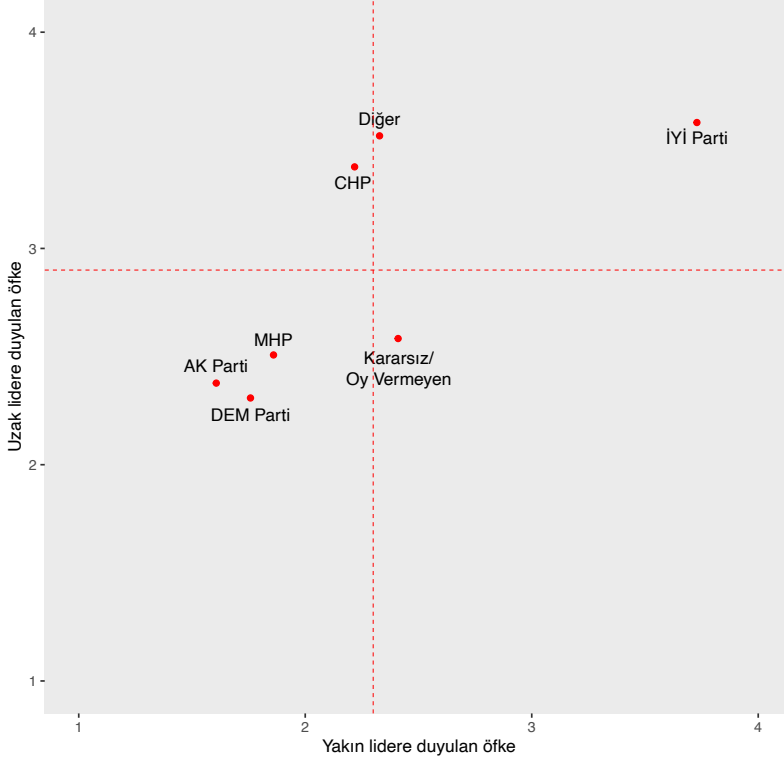
Uzak lidere yönelik öfke (2,8) en yüksek duygu olurken korku (2,1) ve saygı (2,2) düşük seviyededir; güven (1,3) ve gurur (1,4) ise yok denecek kadar zayıftır. Bu dağılım, negatif partizanlığın kişisel duygu düzeyinde keskin bir dışlama refleksi yarattığını göstermektedir.

(1: hiç hissetmem, 5: çok yoğun hissederim)	AK Parti	MHP	CHP	İYİ Parti	DEM Parti	Diğer	Kararsız/Oy vermeyecek
Öfke	2,4	2,5	3,4	3,6	2,3	3,5	2,6
Saygı	2,6	1,6	2,1	1,6	2,9	1,7	2,3
Korku	1,7	1,5	2,7	1,9	1,6	2,2	1,9
Gurur	1,3	1,2	1,5	1,0	1,4	1,1	1,4
Güven	1,3	1,2	1,3	1,0	1,5	1,1	1,3

Tüm parti seçmenlerinde uzak lidere karşı duygu profili ortak biçimde negatif olup, duygu setinin merkezinde öfke ve korku bulunmaktadır.

Öfke 3,4–3,6 bandına kadar çıkarken, güven ve gurur genellikle 1,0–1,5 aralığında kalmaktadır; saygı duygusu da düşük seviyededir. Bu tablo, her seçmen grubunun, kendisine en uzak gördüğü lideri yalnızca “rakip” olarak değil, aynı zamanda “duygusal tehdit” unsuru olarak algıladığını göstermektedir.

CHP başta olmak üzere muhalefet seçmeninde kendisine en uzak lidere karşı öfke yüksek seviyededir. Aynı şekilde CHP’li katılımcılarda kendilerine en uzak liderden duyulan korku da diğer seçmen gruplarından 2,7 puan gibi bir seviye ile ayrılmaktadır. AK Parti ve DEM Partili katılımcıların kendilerine en uzak siyasi lidere diğer partili katılımcılara göre daha fazla saygı duyuyor olmaları da önemli bir veridir.

Bu çalışmada ölçülen “yakın ve uzak lidere duyulan korku” düzeyleri, AK Parti, MHP ve DEM Parti seçmenlerinde hem yakın hem de uzak lidere karşı korku ve öfke düzeylerinin görece düşük olduğunu; buna karşın CHP seçmeninde uzak lidere, İYİ Parti seçmeninde ise hem yakın hem uzak lidere karşı yüksek korku ve öfke düzeylerinin belirginleştiğini ortaya koymaktadır.

İYİ Parti seçmeninin hem yakın hem uzak lidere duyduğu yüksek korku ve öfke, sistemin iki kutbuna da güven duymayan bir seçmen grubun varlığını göstermektedir. Bu grup, politik sistemi bütünüyle güvensiz bir alan olarak algıladığı için ne iktidar ne muhalefet bloğuna tam anlamıyla eklenilebilmektedir.

BULGULAR

Bu araştırmanın sonuçları, Türkiye’de seçmenin siyasete ilgisinin yüksek, kurumsal güveninin düşük, duygusal kutuplaşmasının ise güçlü ama yönü itibarıyla kişiselleşmiş olduğunu göstermektedir.

1. Siyasete İlgisi ve Kurumsal Güven Arasındaki Asimetri

Katılımcıların siyasete ilgisi 10 üzerinden ortalama 6,3 ile yüksek düzeydedir. Parti tercihlerine göre dağılım, ilginin özellikle CHP (7,2) ve DEM Parti (7,2) seçmenlerinde yüksek, kararsızlarda (4,9) düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Bu fark, siyasal ilginin “aktif yurttaşlık” göstergesi olmaktan ziyade, kutuplaşmış kimliklerin yoğun gündem takibine dönüştüğünü göstermektedir.

Bu yüksek ilgiye rağmen siyaset kurumlarına güven yalnızca 3,1 düzeyindedir. Yani seçmen, siyaseti yakından izlemekte ama sisteme inanç beslememektedir. Güven düzeyleri iktidar ve muhalefet blokları arasında keskin biçimde farklılaşmaktadır: AK Parti (5,2) ve MHP (5,3) seçmenlerinde görece yüksek olan güven, CHP (2,4), İYİ Parti (1,3) ve DEM Parti (2,6) seçmenlerinde dramatik biçimde düşmektedir. Bu fark yalnızca “iktidarda olma avantajı”yla değil, “kurumların tarafsızlığına duyulan inanç”ın partizan hatlar boyunca bölünmesiyle açıklanabilir. Türkiye’de siyasal ilgi, demokratik güvenle değil, duygusal mobilizasyonla desteklenmektedir.

Bu bulgu, Türkiye’de negatif partizanlığın nefret ya da aidiyet temelli değil, daha çok **güven eksikliğinin doğurduğu savunmacı bir siyasal duygu** olduğunu düşündürmektedir.

2. Partizan Duygular: Olumlu Bağ Zayıf, Olumsuz Mesafe Derin

Seçmenler hiçbir partiye yüksek düzeyde pozitif duygular beslememektedir. Ortalama puanlar tüm partilerde 5’in altındadır; CHP (4,0) ve AK Parti (3,6) nispeten yüksek, ancak yine de pozitif eşiğin altındadır.

Parti seçmenlerinin kendi partilerine verdikleri puanlar yüksek (örneğin AK Parti seçmeni 8,1; CHP seçmeni 7,4), fakat karşıt partilere verdikleri puanlar dramatik biçimde düşüktür (CHP seçmeni AK Parti’ye 1,0; AK Parti seçmeni CHP’ye 2,0). Bu, karşılıklı duygusal meşruiyetin aşındığını gösterir.

3. Oy Verme Motivasyonları: Pozitif Destek Zemininde Negatif Tepki

Katılımcıların yüzde 45,7’si “desteklediğim parti kazansın diye oy veririm” derken, yüzde 8,5’i “karşı olduğum parti kazanmasın diye oy veririm” demektedir. Bununla birlikte yüzde 31,8’lik kesim “her ikisi de etkiler” seçeneğini tercih etmiştir. Bu, Türkiye’de seçmenin pozitif ve negatif duyguları aynı anda taşıdığını; negatif partizanlığın belirgin ama tek yönlü hâkimiyet

kurmadığını göstermektedir.

Partiler arası fark açıktır: iktidar seçmenlerinde pozitif motivasyon baskınken (AK Parti %59, MHP %70), muhalefet seçmenlerinde “her ikisi de etkiler” oranı yüksektir (CHP %35, İYİ Parti %46). Bu, muhalefet seçmeninin siyasal davranışında “karşıt bloğu engelleme” güdüsünün daha güçlü olduğunu göstermektedir.

4. Aidiyetin Kırılmalığı ve Kararsızlık Sendromu

“Partime hâlâ aynı desteğı veriyorum” ifadesine verilen ortalama yanıt 3,6’dır; “partiden uzaklaştım” 2,6; “parti değıştirirsem ihanet olur” yalnızca 2,1’dir. Bu, partizanlığın kimliksel değıil, koşullu olduğunu gösterir. Sadakat en yüksek MHP (4,8) ve AK Parti (4,4) seçmenlerinde, en düşük kararsızlarda (2,3) ölçülmektedir.

“Hiçbir parti beni temsil etmiyor” ortalaması 2,8; “oyumu sık değıştiririm” yalnızca 1,4’tür. Bu, kararsızlığın davranışsal değıil, temsil eksikliğine dayalı yapısal bir olgu olduğunu ortaya koymaktadır. Seçmen, mevcut partilerin hiçbirini kendisini temsil eder bulmamaktadır.

5. Liderler Üzerinden Kişiselleşmiş Duygusal Kutuplaşma

Negatif partizanlığın en yoğun biçimde gözleendiğı alan liderlerdir. En yakın lidere karşı güven (4,1), gurur (4,1) ve sayğı (4,4) yüksek; öfke (2,1) ve korku (1,6) düşüktür. En uzak lidere karşı güven (1,3) ve gurur (1,4) düşerken öfke (2,8) artmaktadır. Bu, duygusal kutuplaşmanın sadece kurumlar üzerinden değıil, kişiler üzerinden de yaşandığını göstermektedir.

Liderler, partilerin ideolojik sınırlarını aşan “duygusal sığınak”lara dönüşmüş durumdadır. Bu da Türkiye’de siyasal kimliğin partiler üzerinden değıil, kişisel güven ve liderle kurulan bağı üzerinden inşa edildiğini gösterir. Bir diğere deyişle Türkiye’de negatif partizanlık büyük ölçüde “lider temelli antipati” biçiminde kristalleşmiştir.

6. Genel Eğilim: Yüksek İlgı, Düşük Güven, Duygusal Kapanma

Bulguların bütünsel okuması, Türkiye seçmeninde üçlü bir yapıyı açığa çıkarmaktadır:

1. **Yüksek siyasal ilgi** – gündem takibi güçlü, siyasal farkındalık yüksek;
2. **Düşük kurumsal güven** – sistemin meşruiyetine duyulan inanç zayıf;
3. **Duygusal kapanma** – kendi liderine güven, karşıt lidere güvensizlik yüksek.

Ortaya çıkan tablo, Türkiye’de demokrasinin biçimsel olarak canlı ancak meşruiyet temelini zayıf olduğunu göstermektedir. Seçmen davranışı, katılımcı yurttaşlık bilincinden çok **güvenliğini koruma psikolojisiyle** şekillenmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, Türkiye’de seçmen davranışının artık klasik partizanlık modelleriyle açıklanamayacak ölçüde **duygusal, savunmacı ve kimliksel** bir yapıya dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Seçmenler siyaseti yakından takip etmekte, ancak siyasal kurumlara duydukları güven hızla aşınmaktadır. Bu iki durum —yüksek ilgi ile düşük güvenin bir arada var olması— Türkiye’de siyaseti sadece bir **kurumsal alan** olmaktan çıkarıp, bir **duygusal rejim** haline getirmiştir. Seçmen siyaseti bir çözüm alanı olarak değil, kimliğini koruduğu, korkularını yönettiği, varlığını teyit ettiği bir alan olarak deneyimlemektedir.

Partilere yönelik ortalama değerlendirmelerin orta puan olan 5 puanın altında kalması, bu duygusal rejimin temel özelliğini yansıtır: seçmen artık temsil edilme arzusu ile değil, **kimseye inanmadığı bir kurumsallıkta** oy vermektedir. Kurumlara güvenin zayıf, duygusal bağlılığın yüksek olduğu bu ortamda, siyaset artık kamusal bir tartışma değil, **güvenlik arayışı** biçiminde yürümektedir. Bu nedenle seçmen davranışının altında sürekli bir **kaygı devinimi** yaşanmaktadır. Katılımın ve ilginin yüksekliği bu kaygının sonucu, sistemin istikrarı ise onun yan ürünüdür.

Bu tablo, Türkiye’deki kutuplaşmayı basit bir ideolojik bölünmeden çok daha derin bir toplumsal ruh haline dönüştürmektedir. Duygusal kutuplaşma, taraflar arasındaki farklılıkları büyütmele kalmaz; tarafların kendi içinde de bir **ortak tehdit algısı** üzerinden dayanışma kurmasını sağlar. Böylece kutuplaşma, aynı anda hem **tahrip edici** hem de **taşıyıcı** bir işlev kazanır: siyasal sistemi daraltır ama ayakta da tutar. Negatif duygular yalnızca öfke ve korku üretmez; aynı zamanda güvenlik, dayanışma ve aidiyetin yerini alır.

Sonuç olarak, Türkiye’de siyasal istikrar, bugün rızadan çok **tepkiden türeyen bir dengeye** dayanmaktadır. Seçmenler ikna oldukları için değil, kaybetmekten korktukları için bağlı kalmakta; partiler/liderler programatik temsil değil, **duygusal sığınak** işlevi görmektedir. Kurumların işlemediği bir ortamda seçmen, güveni kişilere ve duygusal aidiyetlere devretmiş durumdadır.

Kararsız seçmenler, Türkiye’de siyasal davranışın kırılğan zeminini en açık biçimde yansıtmaktadır. Bulgular, kararsızların klasik anlamda “fikrini sık sık değiştiren” ya da “kararını son anda veren” seçmenler olmadığını göstermektedir. Aksine, bu grup siyasal süreçleri yakından izleyen, fakat hiçbir partiyle özdeşleşmeyen, **yüksek farkındalık–düşük aidiyet** ikilemi içinde hareket etmektedir. “Hiçbir parti beni temsil etmiyor” (3,8) ve “partilere güvenim azaldı” (4,2) ifadelerine yüksek katılım, temsil ve güven açığının bu grupta derinleştiğini göstermektedir. Ancak “kararımı son dakikada veririm” (2,1) ve “oy tercihim sık sık değişir” (1,7) sorularına düşük katılım, bu kararsızlığın keyfi değil, **yapısal bir yabancılaşmadan** kaynaklandığını gösterebilir. Dolayısıyla kararsızlık, siyasal pasifliğin (ya da apatinin değil), **güvensizlik içinde istikrar arayışının** bir ifadesidir.

Türkiye’nin mevcut siyasal kültüründe negatif partizanlığı tamamen ortadan kaldırmak zordur; ancak bu duygunun yönünü ve enerjisini **yönetmek mümkündür**. Siyasi partiler için

temel stratejik görev, negatif duyguları politik katılımın ham maddesi olarak kullanmak ve onları **nefret yerine sorumluluk duygusuna** dönüştürebilmektir.

Bu dönüşümün ilk adımı, seçmeni “kutuplaşmanın mağduru” olarak değil, **kutuplaşmanın öznesi** olarak kabul etmektir. Çünkü seçmen, yalnızca siyasetçilerin yönlendirmelerine maruz kalan, edilgen bir kitle değildir; aksine, kutuplaşmayı üreten ve yeniden üreten temel aktörlerden biridir. Siyasal gerilim, toplumun tabanında karşılıklı olarak inşa edilen bir dinamik haline gelmiştir. Seçmen, sistemin edilgen/etkilenen bir unsuru değil, siyasal gerilimin aktif üreticisidir.

Son olarak bu veriler, Türkiye’de negatif partizanlığın artık kimliksel kutuplaşmanın ürünü olmaktan ziyade, **temsil ve güven krizinin bir sonucu olarak** yeniden tanımlanabileceğini düşündürmektedir. Muhafazakâr-seküler ekseninde başlayan kimlik temelli ayrışma, zamanla negatif partizanlığı doğurmuş; sistem bu gerilimi içselleştirerek siyasal mobilizasyonun ana zemini haline getirmiştir. Ancak kurumsallaşmanın ve temsilin eridiği mevcut aşamada siyaset artık kimliksel kutuplaşmadan değil, **güven kaybı ve belirsizlikten kaçınma** duygusundan beslenmektedir.

Seçmenler siyasete yüksek düzeyde ilgi göstermekte, ancak siyasal kurumlara ve partilere duydukları güven belirgin biçimde düşük seyretmektedir. Bu asimetri, siyasal aidiyetin kaybının yönetildiği **alışkanlık temelli bir tanıdıklık duygusu** üzerinden sürdüğüne işaret etmektedir.

Seçmen, bir partiye ya da lidere değer temelli bir inançla değil, belirsizliğin yarattığı riskten kaçınma refleksiyle yönelmektedir. Bu durum, Türkiye’de siyasal davranışın inançtan çok alışkanlık, rızadan çok istikrar arayışıyla tanımlandığı (yeni) bir duygusal rejime işaret etmektedir.

Bu nedenle bugünün Türkiye’sinde siyaseti belirleyecek olan aktör **herkesin kendini güvende hissedebileceği bir istikrar duygusunu inandırıcı bir biçimde kurabilen** aktör olacaktır.

A